

مطالعه متغیرهای جمعیت‌شناختی کتابداران کتابخانه‌های دانشگاهی و تأثیر آن بر ویژگی‌های روان‌شناختی کارآفرینی از دیدگاه مکتب انسان‌گرایانه، مطالعه موردی: واحدهای جامع دانشگاه آزاد اسلامی

فهیمه باب‌الحوائجی¹

محمدرضا اباذری²

فاطمه نوشین فرد³

1390/12/5

دریافت:

تاریخ

تاریخ پذیرش: 1391/2/13

چکیده

هدف: هدف پژوهش تعیین متغیرهای جمعیت‌شناختی کتابداران کتابخانه‌های دانشگاهی واحدهای جامع دانشگاه آزاد اسلامی، رابطه و تأثیر آن‌ها بر ویژگی‌های روان‌شناختی کارآفرینی از دیدگاه مکتب انسان‌گرایانه است.

روش پژوهش: نوع تحقیق، توصیفی و روش آن پیمایشی-تحلیلی است. روش کار بر مبنای مکتب انسان‌گرایانه با 26 ویژگی روان‌شناختی کارآفرینی است. کل جامعه آماری 109 نفر از کتابداران کتابخانه‌های دانشگاهی در 15 واحد جامع بودند که به صورت سرشماری و با استفاده از پرسشنامه خودسنجی مورد سنجش قرار گرفتند. تجزیه و تحلیل اطلاعات در دو سطح آمار توصیفی و استنباطی با نرم افزار SPSS صورت گرفته است.

یافته‌ها: ویژگی‌های روان‌شناختی کارآفرینی در کتابداران به طور معناداری از حد متوسط بیشتر بود و رابطه معناداری بین مدرک تحصیلی کتابداری و سطح تحصیلات کتابداران با ویژگی‌های روان‌شناختی آنان وجود داشت. هم‌چنین بین برخی از ویژگی‌های روان‌شناختی کتابداران با متغیرهای مدرک تحصیلی و سطح تحصیلات دارای ضریب مثبت و مستقیم بوده که با افزایش نمرات مقیاس این متغیرها، ویژگی‌های روان‌شناختی کارآفرینی کتابداران افزایش می‌یافت. در

1- دانشیار واحد علوم و تحقیقات دانشگاه آزاد اسلامی، گروه کتابداری و اطلاع‌رسانی، تهران، ایران
f.babalhavaeji@gmail.com

2- دانشجوی دکترای واحد علوم و تحقیقات دانشگاه آزاد اسلامی، گروه کتابداری و اطلاع‌رسانی، تهران، ایران (نویسنده مسئول)
abazarimr@yahoo.com

3- استادیار واحد علوم و تحقیقات دانشگاه آزاد اسلامی، گروه کتابداری و اطلاع‌رسانی، تهران، ایران
nooshinfar2000@yahoo.com

مطالعه متغیرهای جمعیت شناختی کتابداران کتابخانه‌های دانشگاهی و تأثیر آن بر
ویژگی‌های روان شناختی کارآفرینی از دیدگاه مکتب انسان‌گرایانه،
مطالعه موردی: واحدهای جامع دانشگاه آزاد اسلامی

بین ویژگی‌های روان شناختی کارآفرینی، آینده‌نگری کمترین میزان تأثیر و نوآوری بیشترین میزان تأثیر را از متغیرهای جمعیت شناختی می‌پذیرد.

نتیجه‌گیری: با وجود متخصصان و صاحب‌نظران اندک در حوزه کارآفرینی کتابداران، یافته‌های این پژوهش، به منزله رویکردی نو در مطالعه ویژگی‌های روان‌شناختی کارآفرینی کتابداران است. انتظار می‌رود کتابداران بتوانند به شناسایی بسترهایی برای فعالیت‌های کارآفرینانه در کتابخانه‌ها بپردازند. کتابخانه‌ها با توجه به ماهیت علمی‌شان، مکان‌های ایده‌آلی برای به کارگیری خلاقیت در مسائل اقتصادی هستند. با توجه به وضعیت اقتصادی جهان و کمبود بودجه در سازمان‌های تجاری بزرگ، کتابخانه‌ها هنوز کالای بسیار با ارزش و قابل‌فروشی را در اختیار دارند، این کالای با ارزش، اطلاعات است. اطلاعات محرک اولیه و پول رایج در اقتصاد جدید است و بهره‌گیری و استفاده از آن مرهون جذب و به کارگیری کتابدارانی با ویژگی‌های کارآفرینانه خواهد بود.

واژه‌های کلیدی: کارآفرینی، کتابخانه‌های دانشگاهی، دانشگاه آزاد اسلامی، مکتب انسانی، کتابداران.

مقدمه

کارآفرینی⁴ به معنای اشتغال‌زایی و ایجاد شغل⁵ نیست، متأسفانه همانند واژه کتابداری⁶، کارآفرینی هم واژه‌ای گنگ و نامفهوم است که به اعتقاد اکثر صاحب‌نظران این حوزه، ترجمه مناسبی از Entrepreneurship نیست و ارزش‌آفرینی⁷ واژه مناسب‌تری است. کارآفرینی عبارت است از ارزش‌آفرینی و کارآفرین⁸ کسی است که بتواند ارزشی (مادی و معنوی) را در جامعه خلق نماید (Shahhosseini, 2004). در کارآفرینی سه مکتب فکری وجود دارد: محیطی⁹، مخاطره‌ای¹⁰ و انسانی¹¹. مکتب انسانی یا انسان‌گرایانه، ویژگی‌های روان‌شناختی زیادی را برای کارآفرینان موفق بیان می‌کند، این ویژگی‌ها عبارتند از: نوآوری، قدرت طلبی، موفقیت، خلاقیت و ابتکار، دوراندیشی، خطرپذیری (ریسک‌پذیری)، اعتماد به نفس، سودگرایی، خودباوری، تحمل ابهام، مسئولیت‌پذیری، انعطاف‌پذیری، هدایت و رهبری، مهارت‌های ارتباطی، مدیریت زمان، میل به نتیجه، آینده‌نگری و... (Akbarosadat, 2006). مطالعه مکاتب کارآفرینی از دیدگاه فکری نشان داد که مکتب انسان‌گرایانه، دربرگیرنده اکثر ویژگی‌های

4. Entrepreneurship

5. Job Creation

6. Librarianship

7. Value Creativity

8. Entrepreneur

9. School of Circumferential

10. School of Risk

11. School of Human

روانشناختی کارآفرینی است که در تحقیقات نظریه پردازان کارآفرینی چون: میل(1848) Mill؛ شومپیتر(1934) Schumpeter؛ ساتون (1954) Sutton؛ تامپسون(1998) Thompson؛ آنتونسیچ و هیسریچ (2006) Antoncic and Hisrich؛ سوانسون (2011) Swanson و دائوم(2011) Daum مورد مطالعه قرار گرفته اند.

کارآفرینی در کتابداری و اطلاع رسانی به عنوان یکی از شاخه های علوم انسانی، فرایندی است که طی آن یک متخصص کتابداری و اطلاع رسانی با ایده خلاق و شناسایی فرصت های جدید و نوآور به آفرینش ارزش ها مبادرت ورزد. شناخت و آگاهی از نیازهای مراجعان و استفاده کنندگان با نگرش کارآفرینانه، کتابدار را در آفرینش، یافتن فرصت و پرداختن به آن یاری می دهد و کتابداران با ویژگی های روان شناختی کارآفرینی می توانند با کمک فناوری های نوین به ارائه نوآوری هایی مطابق با نیازهای اطلاعاتی مراجعان و خدمات بهتر به آنان در سایه فعالیت های کارآفرینانه دست یابند.

مطالعه و شناخت این ویژگی ها در تمام سازمان ها ضروری است و کتابخانه های دانشگاه آزاد اسلامی از این قاعده مستثنی نیستند. این کتابخانه ها برای رشد و توسعه و ایفای نقش کلیدی در گسترش فعالیت های پژوهشی و آموزشی دانشگاه آزاد اسلامی، نیاز به برنامه ریزی مناسب در راستای تقویت روحیه کارآفرینی کارمندان فعلی و جذب افراد کارآفرین دارند، اما پیش از انجام چنین فعالیت هایی، می بایست ویژگی های کارآفرینانه کتابداران کتابخانه های این دانشگاه - حداقل در سطح واحدهای جامع- در قالب پژوهشی مستقل مورد مطالعه قرار گیرد. بنابراین پژوهش حاضر درصدد است تا با خودآزمایی از کتابداران کتابخانه های واحدهای جامع دانشگاه آزاد اسلامی، میزان ویژگی های روان شناختی کارآفرینی آنان را بر مبنای مکتب انسان گرایانه در محیط کار مورد سنجش و بررسی قرار دهد، تا با ارائه تصویری روشن از این ویژگی ها بتوان بستری مناسب را برای تعامل با مراجعان و ارائه خدمات بهتر که هدف اصلی کتابخانه ها می باشد، فراهم نمود. تضمین بقای کتابخانه ها و مراکز اطلاعاتی مرهون نوآوری و خلاقیت است و این مهم زمانی میسر خواهد بود که کتابداران با ویژگی های کارآفرینانه اقدام به نوآوری کرده و روش ها و راه حل های جدید را جایگزین راه کارهای ناکارآمد و کهن قبلی نمایند.

پژوهش های زیادی در مطالعه ویژگی های روانشناختی کارآفرینان انجام شده که می توان به مواردی اشاره کرد: مضطرزاده (Moztarzadeh, 1998) در مطالعه ی موردی در خصوص ویژگی های کارآفرینان ایرانی، معیارهای انتخاب کارآفرینان را نوآوری، موفقیت و میزان خطرپذیری دانسته و به مطالعه ویژگی های روان شناختی و جامعه شناختی بر اساس مدل کارآفرینی مبتنی بر تحقیق و توسعه کارآفرینی می پردازد. نتایج تحقیق وی نشان داد که ویژگی های کارآفرینان ایرانی به طور معناداری از حد متوسط بیشتر است. ادهمی (Adhami, 2004) با مطالعه ویژگی های روانشناختی

مطالعه متغیرهای جمعیت شناختی کتابداران کتابخانه‌های دانشگاهی و تأثیر آن بر ویژگی‌های روان شناختی کارآفرینی از دیدگاه مکتب انسان‌گرایانه، مطالعه موردی: واحدهای جامع دانشگاه آزاد اسلامی

کارآفرینان (استقلال طلبی، پشتکار، هدف‌گرایی و توفیق‌طلبی) در مدیران دریافت که سطح این ویژگی‌ها در آنان از حد متوسط بیشتر بوده و از بین ویژگی‌های فردی، متغیر استقلال طلبی و از بین متغیرهای جمعیت شناختی و محیطی، متغیر تجربه کاری بیشترین نقش را در موفقیت مدیران داشته است، نتایج تحقیق وی نشان داد که رابطه معناداری بین برخی از ویژگی‌های فردی و روانشناختی کارآفرینان وجود دارد. ناظم و عباسی (Nazem & Abbasi, 2005) با مطالعه رابطه بین کارآفرینی و عملکرد مدیران دبیرستان‌های شهر تهران دریافتند بین مدرک تحصیلی و کارآفرینی مدیران رابطه معناداری وجود دارد و مدیران با تحصیلات در مقطع فوق لیسانس و بالاتر کارآفرین تر از دیگر مدیران در محیط کاری هستند. درگاهی (Dargahi, 2006) نیز با مطالعه و شناخت ویژگی‌های کارآفرینانه و عوامل مرتبط با آن در دانشجویان به این نتیجه رسید که ویژگی‌های: نیاز به توفیق، علاقه به استقلال، خطرپذیری و خلاقیت دانشجویان در حد متوسط بوده و رابطه معناداری بین عملکرد تحصیلی و ویژگی اعتماد به نفس در موفقیت آن‌ها وجود دارد. نتایج پژوهش طباطبایی (Tabatabaei, 2007) در مطالعه ویژگی‌های کارآفرینی و اثر بخشی در مدیران دبیرستان‌های کرمان نشان داد که کارآفرینان با داشتن ویژگی‌های کارآفرینی در حد متوسط، همواره با امکان عدم موفقیت مواجه هستند. تغییرات پیوسته‌ای که موجب ابهام و تنش در همه جنبه‌های کاری برای رسیدن به اهداف سازمانی و میل به نتیجه می‌شود این عدم قطعیت را پیچیده‌تر کرده است.

کوراتکو و هاجتس (Kuratko & Hodgetts, 2004) با مطالعه نقش کارآفرینان در محیط‌های کاری براساس ویژگی‌های رفتاری، دریافتند که نقش‌های کارآفرینانه، در محیط‌های عملیاتی، منجر به ایجاد تنش در افراد شده و آغاز به کار و فعالیت کارآفرینانه، نیازمند ریسک‌پذیری بالایی هم چون ریسک‌های مالی، شغلی، خانوادگی و اجتماعی می‌باشد. همچنین کارآفرینان باید به طور مستمر با مهارت‌های ارتباطی با همکاران، ارباب رجوع و استفاده‌کنندگان تعامل داشته باشند. چل و هاورث (Chell & Haworth, 2009) نیز در تحقیقی به مطالعه و شناخت ویژگی‌های شخصیتی کارآفرینان پرداختند، نتایج تحقیق آنان نشان داد که کارآفرینان، قابلیت نوآوری، مشاهده، ارزیابی فرصت‌ها، گردآوری منابع مورد نیاز، میل به نتیجه و دوراندیشی در انجام فعالیت‌های جاری و دستیابی به مزایای حاصل از آن‌ها را در حد متوسط داشته و می‌توان با آموزش ویژگی‌های کارآفرینانه به آن‌ها، اقدامات صحیحی در راه رسیدن به موفقیت انجام داد. دائوم (Daum, 2011) به مطالعه نقش کارآفرینان در ارتباط با تأثیر آموزش و تجربه عملی تلاش‌های کارآفرینی براساس ویژگی‌های مرتبط با کارآفرینی به این نتیجه رسید که کارآفرینان با ویژگی‌های کارآفرینی متوسط به بالا، از آموزش‌های کارآفرینی در محیط کارشان

بهره می‌برند و رابطه مستقیم و معناداری میان آموزش و فعالیت‌های کاری بر اساس ویژگی‌های کارآفرینی وجود دارد.

برای روشن تر شدن برخی مفاهیم، واژه های کارآفرینی، ویژگی‌های روانشناختی کارآفرینی و دانشگاه جامع تعریف می شوند. در این پژوهش، منظور از کارآفرینی، انجام فعالیت‌های جاری با شیوه‌های نو و جدید به تشخیص کتابدار بدون در نظر گرفتن خطر انجام نگرفتن یا شکست آن است. ویژگی‌های روانشناختی کارآفرینی به ویژگی‌هایی گفته می‌شود که پایه و اساس مکتب انسان‌گرایانه در شناخت ویژگی های کارآفرینان است. ویژگی‌هایی چون: نوآوری، خلاقیت و ابتکار، خطرپذیری (ریسک‌پذیری)، داشتن اعتماد به نفس، خودباوری، مسئولیت‌پذیری، انعطاف‌پذیری، هدایت و رهبری، مهارت‌های ارتباطی، مدیریت زمان، میل به نتیجه و آینده‌نگری.

دانشگاه جامع که از تجمع حداقل 3 دانشکده از 7 دانشکده عمومی (علوم انسانی و اجتماعی، علوم پزشکی، علوم کشاورزی، علوم مهندسی، علوم پایه، هنر و دامپزشکی) تشکیل شده و می‌تواند علاوه بر این‌ها، شامل دانشکده‌های تخصصی یا حرفه‌ای و کاربردی نیز باشد (Shoraye Gostareshe Amoozesh-e-AaLi, 1988). منظور از واحدهای جامع، واحدهایی هستند که طبق بخشنامه 67 / 85951 مورخ 82/5/19، واحدهای دانشگاه آزاد اسلامی بر اساس امتیازبندی مصوب دفتر تشکیلات و برنامه ریزی دانشگاه آزاد اسلامی به واحدهای جامع، بسیار بزرگ، بزرگ، متوسط و کوچک تقسیم می شوند. ملاک این امتیاز بندی تعداد دانشجو، اعضای هیأت علمی تمام وقت و نیمه وقت، رشته های تحصیلی، وضعیت کتابخانه، فعالیت های پژوهشی، فضای کالبدی (زمین، فضای آموزشی، فضای ورزشی، کارگاه، مزارع و ...) می باشد. در این پژوهش واحدهای جامع طبق مصوبه دفتر تشکیلات و برنامه ریزی در نظر گرفته شده اند.

علیرغم پژوهش‌های متعدد انجام شده در ارتباط با ویژگی های کارآفرینان، تاکنون مطالعه‌ای مستقل بر روی ویژگی‌های روانشناختی کارآفرینی کتابداران صورت نگرفته است. چون دسترسی به اطلاعات در کتابخانه ها و مراکز اطلاعاتی به شیوه های مختلف امکان پذیر است و کتابداران برای حفظ نقش خود باید بتوانند برای مراجعین، ارزشی را در بهره گیری از اطلاعات ایجاد کرده یا به عبارت دیگر در محیط کاری خلاقیت و نوآوری داشته و کارآفرین باشند، پژوهش حاضر شکل گرفت.

هدف این پژوهش تعیین متغیرهای جمعیت شناختی کتابداران کتابخانه‌های دانشگاهی واحدهای جامع دانشگاه آزاد اسلامی، رابطه و تأثیر آن ها بر ویژگی های روانشناختی کارآفرینی از دیدگاه مکتب انسان‌گرایانه است. فرضیه‌های پژوهش عبارتند از:

- کتابداران کتابخانه‌های مورد پژوهش از نظر خود، دارای ویژگی‌های روانشناختی کارآفرینی در حد متوسط هستند.

مطالعه متغیرهای جمعیت شناختی کتابداران کتابخانه‌های دانشگاهی و تأثیر آن بر ویژگی‌های روان شناختی کارآفرینی از دیدگاه مکتب انسان‌گرایانه، مطالعه موردی: واحدهای جامع دانشگاه آزاد اسلامی

- بین مدرک تحصیلی و ویژگی‌های روان شناختی کارآفرینی کتابداران کتابخانه‌های مورد پژوهش رابطه معناداری وجود دارد.
- بین سطح تحصیلات و ویژگی‌های روان‌شناختی کارآفرینی کتابداران کتابخانه‌های مورد پژوهش رابطه معناداری وجود دارد.

روش پژوهش

پژوهش حاضر به دلیل توصیف فرایندهای جاری و مطالعه ویژگی‌های روان‌شناختی کارآفرینی، توصیفی و روش آن پیمایشی-تحلیلی است. روش کار برمبنای مکتب انسان‌گرایانه می‌باشد که دارای 26 ویژگی روان شناختی کارآفرینی است. برای گزینش ویژگی‌های روان شناختی کارآفرینی کتابداران با 25 نفر از صاحب‌نظران روان‌شناسی، مدیریت، اقتصاد و کتابداری مصاحبه و 12 ویژگی (نوآوری، خلاقیت و ابتکار، ریسک‌پذیری (خطرپذیری)، داشتن اعتماد به نفس، خودباوری، مسئولیت‌پذیری، انعطاف‌پذیری، هدایت و رهبری، مهارت‌های ارتباطی، مدیریت زمان، میل به نتیجه و آینده‌نگری) در ارتباط با فعالیت‌های کتابداران در کتابخانه‌ها، گزینش شد. سپس با استفاده از پرسشنامه خودسنجی از کتابداران در 15 واحد جامع دانشگاه آزاد اسلامی، اطلاعات لازم گردآوری شد. کل جامعه آماری 109 نفر از کتابداران کتابخانه‌های دانشگاهی بودند که به صورت سرشماری مورد مطالعه قرار گرفتند. جهت دستیابی به اعتبار و روائی ابزار سنجش، پرسشنامه بین تعدادی از صاحب‌نظران و کتابداران توزیع و با استفاده از ضریب توافقی، روائی آن تأیید گردید. به منظور بررسی میزان پایایی پرسشنامه، با استفاده از روش آزمون ضریب آلفای کرونباخ، پایایی آن 0/823 برآورده شده است. تجزیه و تحلیل داده‌ها در دو سطح آمارتوصیفی (فراوانی، درصد فراوانی و ترسیم جداول) و استنباطی (شاخص KMO¹²، آزمون کرویت‌بارتلت، تحلیل واریانس یک سویه، ضریب همبستگی و ضریب تعیین) صورت گرفت.

یافته‌های پژوهش

الف) متغیرهای جمعیت شناختی کتابداران کتابخانه‌های مورد پژوهش

جدول 1: متغیرهای جمعیت شناختی کتابداران

مشخصات فردی		جنسیت		مدرک تحصیلی		سطح تحصیلات			
ویژگی		زن	مرد	کتابداری	کتابداری غیر	دیپلمه	کاردانی	کارشناسی	کارشناسی ارشد و بالاتر

¹.Kaiser-Mayer-Olkin

22	74	9	4	40	69	29	80	فراوانی
20	69	8	3	37	63	27	73	درصد

اطلاعات جدول یک نشان می‌دهد که اکثر جامعه آماری پژوهش، زن بودند. هم چنین بیش از نیمی از کتابداران با مدرک کتابداری در کتابخانه‌ها مشغول فعالیتند. سطح تحصیلات 69 درصد از کتابداران، کارشناسی بوده است. در این پژوهش، ملاک سطح تحصیلات کتابداران، آخرین مدرک تحصیلی آنان بوده است.

(ب) آزمون فرضیه‌های پژوهش
فرضیه اول: میزان ویژگی‌های روان‌شناختی کارآفرینی در کتابداران کتابخانه‌های مورد پژوهش
برای آزمون فرضیه اول از آزمون T استفاده شده که نتایج آن در جدول 2 آمده است:

جدول 2: نتایج آزمون T برای سنجش معیار ویژگی‌های روان‌شناختی کارآفرینی

جامعه آماری	میانگین	آماره F	مقدار T	سطح معناداری
109	3/824	3/120	1/325	0/188

یافته‌های جدول 2، نشان می‌دهد چون میانگین به دست آمده از سنجش 12 ویژگی روان‌شناختی کارآفرینی کتابداران دارای میانگین 3/824 می‌باشد که از معیار 3 برای حد متوسط (امتیاز 1 تا 5 برای مقیاس‌های بسیار کم، کم، متوسط، زیاد، بسیار زیاد) بیشتر است لذا فرضیه اول پژوهش مبنی بر در حد متوسط بودن ویژگی‌های روان‌شناختی کارآفرینی کتابداران تأیید می‌شود. رابطه بین مدرک تحصیلی کتابداری و ویژگی‌های روان‌شناختی کارآفرینی کتابداران کتابخانه‌های مورد پژوهش برای آزمون این فرضیه از روش تحلیل واریانس یک سویه استفاده شده است. کتابداران براساس مدرک تحصیلی خود در دو گروه کتابداری و غیر کتابداری قرار گرفته و باتوجه به نمرات کارآفرینی آنان، نتایج در جدول 3 به دست آمد:

جدول 3: خلاصه تحلیل واریانس یک سویه پژوهش

منابع تغییر	مجموع مجزورات	درجه آزادی	میانگین مجزورات	آماره F	سطح معناداری
بین گروه‌ها	5/64	6	0/94	1/695	0/13
درون گروه‌ها	56/562	102	0/555		
جمع	62/202	108			

مطالعه متغیرهای جمعیت شناختی کتابداران کتابخانه‌های دانشگاهی و تأثیر آن بر ویژگی‌های روان شناختی کارآفرینی از دیدگاه مکتب انسان‌گرایانه، مطالعه موردی: واحدهای جامع دانشگاه آزاد اسلامی

براساس یافته‌های جدول 3، چون آماره F محاسبه شده (1/695) برای درجه آزادی 6 و 102 در سطح معناداری مدرک تحصیلی کتابداران از 0/01 بزرگتر است با اطمینان می‌توان گفت: بین مدرک تحصیلی کتابداری و ویژگی‌های روان شناختی کتابداران رابطه معناداری وجود داشته و کتابداران شاغل با مدرک تحصیلی کتابداری، کارآفرینی بیشتری نسبت به کتابداران با مدرک تحصیلی غیر کتابداری داشتند، لذا فرضیه دوم پژوهش تأیید می‌گردد.

فرضیه سوم: رابطه بین سطح تحصیلات و ویژگی‌های روانشناختی کارآفرینی کتابداران کتابخانه‌های مورد پژوهش برای آزمون این فرضیه نیز از روش تحلیل واریانس یک سویه استفاده شده است. کتابداران براساس سطح تحصیلات خود در چهار گروه دیپلم، کاردانی، کارشناسی و کارشناسی ارشد (و بالاتر) قرار گرفته و با توجه به نمرات کارآفرینی آنان، نتایج در جدول 4 به دست آمد:

جدول 4: خلاصه تحلیل واریانس یک سویه پژوهش

منابع تغییر	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	آماره F	سطح معناداری
بین گروه‌ها	287/230	7	41/033		0/035
درون گروه‌ها	1827/761	101	18/097	2/267	
جمع	2114/991	108			

محاسبه شده (2/267) برای درجه F مطابق اطلاعات جدول 4، چون آماره آزادی 7 و 101 در سطح معناداری سطح تحصیلات کتابداران از 0/01 بزرگتر است با اطمینان می‌توان گفت: رابطه بین سطح تحصیلات و ویژگی‌های روان شناختی کارآفرینی کتابداران کاملاً معنادار بوده به طوری که کتابداران با سطح تحصیلات کارشناسی و بالاتر، بیشترین نمره را در ویژگی‌های روانشناختی کارآفرینی داشته و کتابداران با سطح تحصیلات پایین (کاردانی و پایین تر) کمترین نمرات کارآفرینی را کسب کرده اند، لذا فرضیه سوم پژوهش نیز تأیید می‌گردد.

در بررسی ضرایب همبستگی و تعیین بین ویژگی‌های روانشناختی کارآفرینی با متغیرهای جمعیت شناختی و هم چنین تأثیر پذیری ویژگی‌ها از متغیرها، جدول 5 یافته‌های پژوهش را به تفکیک نشان می‌دهد:

جدول 5: ضرایب همبستگی و تعیین ویژگی‌های روانشناختی با متغیرهای جمعیت

شناختی

ویژگی‌های روانشناختی	ضریب همبستگی	ضریب تعیین	ویژگی‌های روانشناختی	ضریب همبستگی	ضریب تعیین

0/175	0/419	خلاقیت و ابتکار	0/204	0/452	نوآوری
0/124	0/352	اعتماد به نفس	0/141	0/375	خطر پذیری
0/059	0/242	مسئولیت پذیری	0/09	0/3	خودباوری
0/082	0/286	هدایت و رهبری	0/15	0/388	انعطاف پذیری
0/092	0/303	مدیریت زمان	0/157	0/396	مهارت های ارتباطی
0/037	0/192	آینده نگری	0/066	0/256	میل به نتیجه

جدول 5 نشان می‌دهد که برخی از ویژگی‌های روان‌شناختی کتابداران با متغیرهای مدرک تحصیلی و سطح تحصیلات (ضریب همبستگی 0/452) دارای ضریب مثبت و مستقیم هستند و بیان می‌کند که با افزایش نمرات مقیاس متغیرهای مدرک تحصیلی و سطح تحصیلات، ویژگی‌های روان‌شناختی کارآفرینی کتابداران افزایش می‌یابد. در ضریب تعیین با مقدار 0/204 نیز بیانگر 20/4 درصد از کل ویژگی‌هاست که ویژگی‌های نوآوری، خلاقیت و ابتکار، خطر پذیری، اعتماد به نفس و مهارت‌های ارتباطی از متغیرهای جمعیت شناختی افراد نشأت می‌گیرد و رابطه معناداری بین این ویژگی‌ها با متغیرهای جمعیت شناختی وجود دارد. از میان ویژگی‌های روان‌شناختی کارآفرینی، ویژگی‌های آینده‌نگری کمترین میزان تأثیر (3/7 درصد) و ویژگی‌های نوآوری بیشترین میزان تأثیر (20/4 درصد) را از متغیرهای جمعیت شناختی پذیرفته که به ترتیب دارای ضریب همبستگی 0/192 و 0/452 می‌باشند. سطح معناداری ویژگی‌های نوآوری (0/001)، خلاقیت و ابتکار (0/003)، خطر پذیری (0/015)، اعتماد به نفس (0/032)، انعطاف پذیری (0/009) و مهارت‌های ارتباطی (0/007) از مقدار آلفای $a = 0/05$ کمتر است و لذا رابطه معناداری را بین متغیرهای جمعیت شناختی با ویژگی‌های روان‌شناختی کارآفرینی کتابداران نشان می‌دهد در صورتی که ویژگی‌های مسئولیت‌پذیری، خودباوری، هدایت و رهبری، مدیریت زمان، میل به نتیجه و آینده‌نگری با متغیرهای جمعیت شناختی رابطه معناداری ندارند.

بحث و نتیجه‌گیری

جهت تعیین کافی یا ناکافی بودن تعداد کتابداران برای انجام این پژوهش، از شاخص KMO و برای شناسایی ساختار ویژگی‌های روان‌شناختی کارآفرینی از آزمون بارتلت استفاده شد و لذا می‌توان به نتایج حاصل از اجرای پژوهش و سنجش ویژگی‌های کارآفرینی کتابداران و به گونه‌ای روایی ابزار سنجش اطمینان کافی داشت.

مطالعه متغیرهای جمعیت شناختی کتابداران کتابخانه‌های دانشگاهی و تأثیر آن بر ویژگی‌های روان شناختی کارآفرینی از دیدگاه مکتب انسان‌گرایانه، مطالعه موردی: واحدهای جامع دانشگاه آزاد اسلامی

بر اساس فرضیه اول، ویژگی‌های روان‌شناختی کارآفرینی کتابداران براساس میانگین به دست آمده به طور معناداری از حد متوسط بالاتر بود و این امر با نتایج تحقیقات ادهمی (Adhami, 2004)، درگاهی (Dargahi, 2006)، طباطبایی (Tabatabaei, 2007) و دائوم (Daum, 2011) هم سو بوده زیرا کتابداران همانند دیگر کارآفرینان (در بخش‌های تولیدی و خدماتی) دارای ویژگی‌های روان‌شناختی کارآفرینی متوسط به بالا هستند. در خصوص ویژگی ریسک‌پذیری، مهارت ارتباطی و مدیریت زمان به عنوان مهم‌ترین ویژگی کارآفرینان بر اساس یافته پژوهش کوراتکو و هاجتس (Kuratko & Hodgetts, 2004) کتابداران نیز در محیط‌های عملیاتی کتابخانه‌ها و مراکز اطلاعاتی نیازمند ریسک‌پذیری زیاد بوده و به طور مداوم با مهارت‌های ارتباطی، باید با مراجعان و همکاران در امر اطلاع‌رسانی، تعامل و همکاری داشته باشند. براساس نتایج تحقیق چل و هاورث (Chell & Haworth, 2009) در خصوص ویژگی‌های نوآوری، ارزیابی فرصت‌ها، مسئولیت‌پذیری، میل به نتیجه و آینده‌نگری در کارآفرینان، کتابداران دانشگاهی مورد پژوهش با داشتن این ویژگی‌ها در حد زیاد، توانسته‌اند راه را برای رسیدن به اهداف کتابخانه‌ها و مراکز اطلاعاتی فراهم نمایند. در ارتباط و تأثیر آموزش و تجربه عملی کارآفرینان، یافته‌های پژوهش دائوم (Daum, 2011) نشان داد که کارآفرینان با ویژگی‌های کارآفرینی متوسط به بالا، از آموزش‌ها و روش‌های کارآفرینی در محیط‌کارشان بهره‌م‌ی‌برند و رابطه مستقیم و معناداری میان آموزش و فعالیت‌های کاری بر اساس ویژگی‌های کارآفرینانه وجود دارد. در کتابداران نیز آموزش کارآفرینی به عنوان یکی از توانایی‌های لازم برای احراز عملکرد بالا بسیار ضروری بوده و راه را برای رسیدن به اهداف کتابخانه‌ها و مراکز اطلاعاتی هموار خواهد کرد.

براساس فرضیه دوم، کتابداران با مدرک تحصیلی کتابداری، کارآفرینی بیشتری نسبت به کتابداران با مدرک تحصیلی غیرکتابداری داشتند و این یافته با تحقیق ناظم و عباسی (Nazem & Abbasi, 2005) هم سو می‌باشد، زیرا آنان دریافتند مدیران با مدرک تحصیلی تخصصی بالا در محیط‌کاری، نسبت به افراد با مدرک تحصیلی غیرمرتبط و پایین‌تر، کارآفرینی بیشتری دارند. در این خصوص، یافته پژوهش حاضر، جای بسی تأمل دارد، زیرا نتایج نشان داد کتابداران با مدرک تحصیلی مرتبط، کارآفرین‌تر از دیگر کتابداران هستند، بنا براین ضروت به کارگیری متخصصان کتابداری در کتابخانه‌ها و مراکز اطلاعاتی احساس شده، زیرا در دانشگاه‌های دولتی و غیردولتی کشور، در سطح وسیعی در مقاطع تحصیلی ارشد و دکترا، کتابدار تربیت می‌شود، ولی کتابخانه‌های ما هنوز از فقدان کتابداران متخصص رنج می‌برند.

براساس فرضیه سوم، رابطه بین سطح تحصیلات و ویژگی‌های روان‌شناختی کارآفرینی کتابداران کاملاً معنادار بوده و کتابداران با سطح تحصیلات

کارشناسی و بالاتر، بیشترین نمرات کارآفرینی را کسب کرده در حالی که کتابداران با سطح تحصیلات پایین (کاردانی و پایین‌تر) کمترین نمرات کارآفرینی را در ویژگی‌های روان‌شناختی داشتند، این نتایج هم‌سو با نتایج پژوهش بنیگز (Benigs,1998) است. وی دریافت، کارآفرینانی که احتمال شکستشان بیشتر است کسانی هستند که تجربه دارند، اما تحصیلات ندارند، گروه دیگری که احتمال شکست آن‌ها حتی از گروه اول بیشتر است، کسانی هستند که آموزش دیده، ولی تجربه ندارند. برعکس، کارآفرینانی که هم تجربه دارند و هم آموزش دیده‌اند پرسودترین فعالیت‌های کارآفرینانه را انجام می‌دهند. بنیگز (Benigs,1998) معتقد است: اگر چه تحصیلات دانشگاهی پیش‌نیاز موفقیت و انجام فعالیت‌های کارآفرینی نیست، اما برای رشد در سلسله‌مراتب سازمانی، بهتر است تحصیلات دانشگاهی و آموزش‌های مدیریتی نیز گذرانده شود.

در بیان ویژگی‌های کارآفرینی کتابداران، تافتوی (Toftoy,2002) معتقد است: کتابداری و اطلاع‌رسانی از اجزایی پویا و زنده تشکیل شده که در حرکت به سوی پیشرفت و تعالی است و کتابداران نیز با سابقه طولانی خود در بالا بردن سطح فرهنگی جامعه همیشه سعی دارند تا به نقاط بالاتری از پیشرفت دست یابند. پس کارآفرینی در کتابداری و اطلاع‌رسانی می‌تواند کمک‌شایانی برای رسیدن به این اهداف باشد. یک ویژگی مهم برای مدیران اطلاع‌رسانی و کتابداران، همان اولین و مهم‌ترین ویژگی کارآفرینی یعنی نداشتن ترس از ریسک کردن (خطر کردن) است. تحقیقات کتابداری به عنوان یک خدمت مشتری‌مدار نشان می‌دهد که کتابداران موفق، افرادی هستند که ریسک‌پذیرند (Toftoy,2002). جامعه امروزی با رشد سریعی در حال تغییر و دگرگونی است و مراجعان و استفاده‌کنندگان کتابخانه‌ها انتظار دارند خدمات اطلاع‌رسانی در کتابخانه‌ها براساس شیوه‌های نو و جدید و برگرفته از خلاقیت و ابتکار انجام گیرد (Clair,1996).
نتیجه این که، با وجود متخصصان و صاحب‌نظران اندک در حوزه کارآفرینی کتابداران، یافته‌های این پژوهش، به منزله رویکردی نو در مطالعه ویژگی‌های روان‌شناختی کارآفرینی در کتابداران است. انتظار می‌رود کتابداران بتوانند به شناسایی بسترهایی برای فعالیت‌های کارآفرینانه بپردازند. کتابخانه‌ها با توجه به ماهیت علمی‌شان، مکان‌های ایده‌آلی برای به کارگیری خلاقیت و نوآوری در مسائل اقتصادی هستند و با توجه به وضعیت اقتصادی جهان و کمبود بودجه در سازمان‌های تجاری بزرگ، کتابخانه‌ها هنوز کالای بسیار با ارزش و قابل‌فروشی را در اختیار دارند، این کالای با ارزش اطلاعات است. اطلاعات، محرک اولیه اقتصاد جدید و پول‌رایج در اقتصادهای نوآورانه است (Kirk,2005) و بهره‌گیری و استفاده از این اطلاعات مرهون کتابدارانی خلاق و نوآور با ویژگی‌های کارآفرینانه خواهد بود.

مطالعه متغیرهای جمعیت شناختی کتابداران کتابخانه‌های دانشگاهی و تأثیر آن بر ویژگی‌های روان شناختی کارآفرینی از دیدگاه مکتب انسان‌گرایانه، مطالعه موردی: واحدهای جامع دانشگاه آزاد اسلامی

منابع

- Adhami, Ebrahim (2004). *The Study of Entrepreneurship Characteristics Master Managers' in Food Industries in Isfahan*. Isfahan: Management College. [in Persian]
- Akbarosadat, Zahra (2006). The Role of Government and non-Government Organization in Entrepreneurship Develop in Employment of Organization in Isfahan. *Proceedings of conference on Entrepreneurship*, Roudehen Branch: Islamic Azad University (IAU), 61-69. [In Persian]
- Antoncic, Bostjan; Hisrich, D. (2006). Corporate entrepreneurship contingencies and organization wealth creation. *Journal of management Development*, 23 (6), 518-550.
- Benigs, K. (1998). *New Venture strategies*. Prentice Hall Inc. Englewood Cliffs, N.J.: USA First Pub.
- Chell, E.; Haworth, J. (2009). *Explorations of the Entrepreneurial personality: A; latent class Analysis paper to EIASM, Vienn*.
- Clair, Guy st. (1996). *Entrepreneurial librarianship*. London: Bowker- Saura.
- Dargahi, Parham (2006). *The Survey of Entrepreneurship Characteristics and Factors of Related with that in the Students of Shahid Bahonar of Kerman University*. Kerman: Human and Literature College. [in Persian].
- Daum, Kevin (2011). Entrepreneurs: the artistic of the business world. *Journal of Business strategy*, 26(5), 53-57.
- Ekrami, Mahmud ; Ferdosi, Nahid (2005). *The review of practical ,effectiveness and validity of scale of Entrepreneurship methods management of vezarate nirou*. *Proceedings of conference on Entrepreneurship*, Roudehen Branch: Islamic Azad University (IAU), 71-90. [In Persian]
- Hisrich, Robert D. ; peters, Michael P. (2002). *Entrepreneurship*.USA: Mc Graw Hill.
- Hisrich, RobertD. ; peters, Michael P. (2002). *Entrepreneurship* ; Feyzbakhsh, Alireza; Taghiyari, Hamid Reza. Tehran: Daneshgahe sanaati Sharif, Moasseseh entesharate elmi.
- Kirk, Elizabeth E. (2005). *The Entrepreneurial Library: Creating Revenue in the Age of E-Commerce*. ACRL Ten National Conference. <http://www.ala.org/acrl/files/conferences/pdf/kirk> (accessed 20 september 2012).
- Kumar, K.(1994). *Research methods in library and information science*; Rahadoost, Fatemeh; Khosravi, Fariborz. Tehran: National Library of Iran.

- Kuratko, D. ; Hodgetts, Richard (2001). *Entrepreneurship: A Contemporary Approach*: NY, The Dryden Prees
- Kuratko, D. ; Hodgetts R. (2004). *Entrepreneurship: A Contemporary Approach*. Harcourt College Publishers.
- Mill, J.S. (1848). Risk-Taking Propensity of Entrepreneurs. *Academy of Management Journal*. 4(3), 23-29.
- Moztarzadeh, Fatollah(1998). A Glance at the Quantity Aims of Research in the Structure of the Schematization of Iran and Suggesting and Presenting Ways for Improving Them. *Rahyافت*, 1(18),65. [In Persian]
- Nazem, Fattah ; Abbasi, Zohreh (2005). The Relation of Entrepreneurship and Function of Managers of High school in Tehran City. *Proceedings of Conference on Entrepreneurship*. Roudehen Branch: Islamic Azad University (IAU), 459-475. [In Persian].
- Sarmad, Zohrmad; Bazargan, Abbas; Hejazi, Elahe (2000). *Research methods in psychology science*.Tehran: Agah. [Book in Persian]
- Schumpeter. J. (1934). *The theory of economic development*. Cambridge: Harvard university press.
- Schumpeter. J. (1952). *Encyclopedia of entrepreneurship*.*Academy of management Journal*, 39 (6),124.
- Shahhosseini, Ali (2004). *Entrepreneurship*. Tehran: Aeej. [Book in Persian].
- Shoraye Gostareshe Amoozesh-e-Aali(1988).*Tarhe Tarif va Nezame tashkilate Daneshgahi Marakeze Amoozeshe Aali*. [In Persian].
- Suton, Y. (1954). *A Strategy For the Promotion and Identification Frontier of Entrepreneurship Research* . Washington: Babson College.
- Swanson, Lori (2011). *Entrepreneurial Innovation, Co-operation and Information Technology Convergence Support for Small and Medium Enterprise Retail Tourism*.
- Tabatabaei, F. (2007). *The Survey of Entrepreneurship Characteristics and Effectiveness of Managers of Girls High school in Kerman in years 85-86*. Tehran: Science and Research Branch, Islamic Azad University (IAU). [Thesis in Persian].
- Thompson, K. (1988). *New Venture strategies*, Prentice Hall Inc. Englewood Cliffs, N.J. : USA First Pub.
- Toftoy, Charles N. (2002). The key to a librarian success: Developing Entrepreneurial Trait. *Information Outlook*, 6(6): Available online at: www.sla.org.

مطالعه متغیرهای جمعیت شناختی کتابداران کتابخانه‌های دانشگاهی و تأثیر آن بر ویژگی‌های روان شناختی کارآفرینی از دیدگاه مکتب انسان‌گرایانه، مطالعه موردی: واحدهای جامع دانشگاه آزاد اسلامی

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی